

Vägval och milstolpar i ELM:s historia

Vid jubileumshögtiden 2011 gjorde Rune Imberg i sitt anförande en tillbakablick på vad som varit. En inspelning finns att tillgå på CD-skiva, och vi har glädjen att efter viss bearbetning nu kunna tillhandahålla föredraget även i skrift. Perspektivet bakåt sträcker sig en bra bit utöver hundra år och fokus ligger på några viktigare vägval som genom åren gjorts i Jesu spår.

DET ÄR VERKLIGEN en utmaning att sammanfatta hundra års historia på en timma eller, snarare på 45 minuter, ”tre kvart”. Jag kommer i föredraget att knyta an till jubileumsboken, *I Jesu spår*.

Ett av de stora vägvalen i svensk kyrkohistoria ägde rum 1842 och det jag kommer att fokusera på är just ordet vägval. När jag har skrivit om missionshistoria, om exempelvis ELCK:s (Evangelical Lutheran Church of Kenya) historia i Kenya, har jag lyft fram begreppet vision – och bland annat visionen om arbete bland Galla-folket, Oromo, i Etiopien och Kenya. Det är en av de stora visioner som har väglett arbetet för ELM under hundra år och den rosenianska rörelsen ännu längre.

Men nu ska vi inte fokusera så mycket på visioner utan på vägval. Ett stort vägval gjordes den 30 april 1842 vid en av kajerna i Stockholm. Det var när Rosenius såg båten Svitjod fara iväg med den skotsk-engelske metodisten George Scott. Då hade medierna i Sverige, anförda av tidningen *Aftonbladet*, jagat iväg George Scott.

ROSENIUS VÄGVAL

Kvar på kajen stod en misslyckad, 26-årig, avhoppad teologie studerande, som hette Carl Olof Rosenius. Han hade kunnat ge det mesta på båten men det gjorde han inte utan efter en tids betänketid fortsatte han sitt arbete. Han var avlönad av en organisation i New York. Han var avlönad därifrån under 20 år som stadsmissionär i Sverige. Han valde att fortsätta sitt arbete. Vi kan därför säga att den rosenianska rörelsen i Sverige firar 170 år 2012.

Och notera att det var en olaglig/kriminell verksamhet som han höll på med, eftersom under 16 år, ända fram till 1858, konventikelplakatet gällde. Det innebar att Rosenius regelbundet kallades upp till polisen för att förklara sig. Det var en serie anmälningar till domkapitel och Svea Hovrätt. Många i det kyrkliga etablissemanget stödde honom i tysthet liksom många i de högre sociala sammanhangen. Men fram till 1858 var alltså det olagligt som Rosenius höll på med. Så han fick bara uppleva tio år av legal verksamhet. Det kan vara värt för oss att notera om vi ibland känner att vi kommer i klammeri med myndigheter i olika frågor i Sverige i dag. Det var det stora vägvalet 1842.

EFS:S BILDANDE

Evangeliska Fosterlands Stiftelsen (EFS), som bildades 1856, arbetade vidare i den här an-

dan. Rosenius var en drivande kraft men han var inte den ende utan det fanns många andra. 1865 fattade man i EFS ett mycket djärvt och betydelsefullt beslut. Det har påverkat livet för många av oss. Det var att starta en utlandsmission. Den var inspirerad av denna Galla-vision, dvs. att nå Oromo-folket i Etiopien med evangelium.

VISIONEN GES INTE UPP

Oromo-visionen drev mycket av arbetet. Sen kom det djärva beslutet 1869 – att inte ge upp visionen. Det är en av de stora händelserna i svensk kyrkohistoria, när EFS väljer att inte ge upp. Det var sju manliga missionärer som hade åkt ut till Afrika och det hade också kommit ut ett par kvinnor. Av dessa sju ursprungliga manliga missionärer hade två gett upp och åkt hem. En av dem slutade faktiskt som kyrkoherde i Småland. Två hade dött i sjukdom och inte mindre än tre hade dött som martyrer för sin kristna tro. De hade blivit mördade.

Det man hade åstadkommit efter tre år var alltså att två hade gett upp och fem var döda. Särskilt en av dem fick ett anmärkningsvärt öde (Per Eric Kjellberg). Han gifte sig i februari 1869 och blev mördad i april samma år. Hans fru födde deras barn i november. Sedan dog hon och därefter dog barnet. På nio månader utplånades en familj på tre personer. Likväl gav EFS inte upp utan fortsatte att arbeta. Det är verkligheten en tåresådd vi finner här som utgör bakgrunden till sången *Tillkomme ditt rike*. I jubileumsboken återfinns Lina Sandells text från 1870, s. 29 (i faksimil) och s. 309.

*Tillkomme ditt rike o Herre vår Gud,
tillkomme ditt rike på jorden.*

*Sänd ut dina vittnen med frälsningens bud,
sänd ut dem till södern och nordn,
att kalla och bjuda all världen.*

Därefter följer den vers som är struken i *Lova Herren*:

*Tänk särskilt i nåd på vår unga mission
bland favor och nöd i Kunama.
O Herre föröka, föröka oss tron,
att otron ej måtte förlama
vår hand när vi satt den till plogen.*

Där talar hon också om att det är en sådd i vildmarken och att vi väntar på en skörd, men också får räkna med att människor får ge sitt liv i denna kamp.

FÖRSONINGSSTRIDEN

Missionsarbetet fortsatte både i Sverige och utomlands. Den första splittringen kom 1878 och var föranledd av Waldenströms försoningslära, det som ibland kallas för försoningsstriden. Man kan säga att det är en mycket märklig uppfattning som Waldenström ger uttryck för. "Gud behöver inte försonas, utan allt det som ska göras är gjort, det är människan som behöver ändras." Det blev i alla fall en utbrytning och bland dem som stannade kvar inom EFS fanns Lina Sandell. Det var faktiskt en minoritet som stannade kvar; de flesta följde med Waldenström.

Lina Sandell skrev då en annan sång, nämligen *Jesus för världen*. Den är alltså insatt i det sammanhanget. Vi tänker sällan på att den delvis har sin udd riktad mot Waldenströms försoningslära. Och inte nog med det. Det visar Per Harling, som har skrivit en biografi över Lina Sandell. Han visar att den i själva verket är en utläggning av Lilla katekesens andra trosartikel. Luthers kommentar till denna trosartikel är invävd i psalmen *Jesus för världen*.

DUF OCH KUS

Nu har vi hittills rört oss inom EFS, men det hör till ELM:s förhistoria, därför att det har fungerat som ett slags grundval för det som sedan kommer.

*Sången
Jesus för
världen har
delvis sin
udd riktad
mot Walden-
ströms för-
soningslära*

Det som på något sätt föregriper den stora konflikten och striden 1909 till 1911, äger faktiskt rum i Skåne och angränsande delar av landet, dvs. södra Småland, Blekinge jämte södra Halland. Det är en märklig sak som jag tror att man inte tillräckligt har tänkt på eller lyft fram innan. Christina Nilsson har uppmärksammat att 1905 valde de sydsvenska föreningarna att inte gå in i DUF (De Ungas Förbund).

Det var nämligen så att EFS ville ta ett grepp om sin organisation och när det blev en ungdomsväckelse i början på 1900-talet skapade man en serie ungdomsföreningar. Men det anmärkningsvärda var att i bland annat Skåne var det många som valde att inte gå in i DUF utan i stället bilda en ny regional organisation, nämligen Kristliga Ungdomsförbundet i Sydsverige (KUS), vilket sedan har blivit ELU (Evangelisk-Luthersk Ungdom).

Det som skedde 1905 föregrep det som hände bara några år senare. I Sverige fick vi ingen splittrande strid kring rättfärdiggörelseläran, vilket skedde i Danmark. ELM Danmark uppkom ju i samband med en strid inom LM (Luthersk Missionsförening) i Danmark. Det vi däremot fick var en självständig regional ungdomsorganisation i Sydsverige, som kom att existera i hundra år – och förebudet till det som skulle ske 1909–1911.

BIBELTROGNA VÄNNERS BILDANDE

Den liberala teologin hade gått fram på bred front runt om i Europa och också i Sverige. Då kom denna fråga: Hur ska vi se på Guds ord? Kan vi lita på det? Är det skillnad mellan Gamla och Nya testamentet? Den som kom att utlösa striden var professor i Uppsala och samtidigt missionsföreståndare inom EFS, nämligen Adolf Kolmodin. Han gav vika för åtskilliga av de liberala tendenserna. Han menade att vi kan lita på Bibeln i fråga om frälsningsfrågor men att på det historiska, faktiska

planet finns åtskilliga felaktigheter. Han menade till och med att Gamla testamentet har en lägre status än Nya testamentet.

Det var väldigt många runt om i Sverige som reagerade på detta, inte minst i Sydsverige, och Axel B. Svensson tillhörde dem som gav uttryck för denna kritik. Nu, 100 år senare, börjar man ifrån EFS:s sida se att styrelsen hanterat saken mycket märkligt. Då var man inte beredd att lyssna på vad minoriteten sade utan valde en väldigt formell väg. Minoriteten hade bildat vad som kallades för Evangeliska Fosterlands Stiftelsens Bibeltrogna Vänner. Namnet härstammar faktiskt från en *Dagens Nyheter*-journalist, som skilde mellan de stiftelsetrogna och de bibeltrogna vännerna. Så det är *Dagens Nyheter* som har gett BV dess namn. Men EFS körde alltså en mycket formell linje och beslöt att utesluta minoriteten. Alla som var med i EFS BV uteslöts ur EFS och därmed var splittningen ett faktum.

Här har vi i hög grad rötterna till vår organisation. Vi har det rosenianska arvet med lekmannaförkunnelsen. Vi har missionsivern, viljan att nå ut med evangeliet. Det märkliga är att även i det här sammanhanget föddes en sång. Det är den sång har gett namn åt jubileumsboken, *I Jesu spår (Lova Herren 551)*.

SÄRDRAG

Det som växer fram på 1910-talet är faktiskt inte ett EFS II, som man skulle kunna tro, dvs. en organisation som är väldigt lik EFS. På några olika punkter får den en ganska annorlunda profil. Det visar sig socialt och geografiskt. Man kan också notera att lekmannapredikanterna får en starkare ställning inom Bibeltrogna Vänner än inom EFS, som på den tiden fortfarande hade en väldigt aristokratisk och prästerlig prägel. Det var många i det högre prästerskapet som var medlemmar i EFS och ofta adelsmän som satt som styrelseordförande.

UTLANDSMISSIONEN

BV fortsätter att utvecklas under 1910- och 20-talen och kan följas genom till exempel årsberättelserna. En stor och viktig sak är utlandsmissionen. Men det går verkligen upp och ner. Runt 1920 hade man börjat känna att man inte nått dit man ville komma. Man hade ärvt ett arbete i Eritrea, eftersom några EFS-missionärer i Eritrea hade gått över till BV. Och man hade planer på att nå in i det inre av Etiopien, men det var mycket svårt.

TIDIGA VISIONER FÖR KENYA

Redan 1920 hade man börjat planera för ett arbete i Kenya och till och med angett geografiskt var det skulle bedrivas, nämligen mellan Victoriasjön och Lake Rudolf, den sjö som numera kallas Lake Turkana. Märkligt nog har Bibeltrogna Vänner aldrig kommit dit. Därremot har norska missionärer som samarbetar med ELCK kommit dit och arbetat där sedan 1977. Det är en av de starkast växande delarna av den lutherska kyrkan i Kenya – just i det område dit BV ville, men inte kunde komma. Det var som om Gud tände en vision där, men sedan har andra fått gå in i det arbetet.

FÖRLORADE MISSIONSFÄLT?

Runt 1920 ändrades situationen i Etiopien. Bland annat kom kejsar Haile Selassie så småningom till makten. Han var mycket positivt inställd till utveckling och till evangelisk mission. Både EFS och Bibeltrogna Vänner fick möjlighet att arbeta där. Det innebar att fram till ungefär 1935 skedde ganska mycket i arbetet därute. Det fanns vissa kriser men under de 25 första åren var det ändå så, att Bibeltrogna Vänner kunde bedriva ett kraftfullt arbete där. Sedan kom den stora katastrofen. Mussolini och Italien i stort hade koloniala planer för Nordöstafrika och man hade redan i början på 1930-talet förhindrat evangelisk mission i Eritrea. Men 1935–36 erövrade Mussolini Etio-

pien. Hela EFS:s och BV:s afrikamission stängdes. Bibeltrogna Vänner förlorade två missionsfält och EFS tre, eftersom man arbetade också i Somalia. Sådan var situationen när Bibeltrogna Vänner fyllde 25 år; hela Afrikaarbetet var sönderslaget. Det var ett vägval man stod inför: Hur ska vi arbeta med yttre mission?

NÄRMANDE TILL SVENSKA KYRKAN

Man stod också inför vägval i Sverige. Den liberala teologin hade gått fram på bred front. Axel B. Svensson hade reagerat mot detta och i *Nya Väktaren* satt igång ett namnupp-rop mot kyrkoherden i Skepparslöv. Vissa av de liberala teologerna avskydde nattvard och såg till att man bara hade nattvardsgångar en eller två gånger per år. När man i nattvardsliturgin sjöng *O Guds Lamm* så hände det till och med att prästen i Skepparslöv kunde gå ut i sakristian för att slippa att lyssna på den ”vedervärdiga” text som han ändå var tvungen att använda. Så starkt hade liberalteologin slagit igenom.

Axel B. Svensson satte igång ett namnupp-rop och till sin förvåning upptäckte han att han fick en tredjedel av Sveriges prästerskap med sig. Det innebar att Axel B. blev känd i stora sammanhang och Svenska kyrkan började upptäcka Bibeltrogna Vänner som organisation. Vi kan säga att det skedde ett ömsesidigt närmande från 1930-talet, som sedan har utvecklats på olika sätt. Men det har varit mycket betydelsefullt i bland annat södra Sverige. Ett vägval skedde. Bibeltrogna Vänner hade kunnat utvecklas på samma sätt Svenska Alliansmissionen och blivit en traditionell frikyrka, men från och med 1930-talet skedde i stället vissa närmanden.

GUD ÖPPNAR IN TILL KENYA

Sedan gjordes ett annat vägval, som jag tycker är mycket märkligt. Styrelsen beslöt att öppna ett nytt missionsfält i Afrika. Man skickade

1938 iväg Anton Jönsson tillsammans med Axel B. Svensson för att förhandla med de italienska myndigheterna i Etiopien om skadestånd för egendom som hade beslagtogs av den italienska kolonialmakten. Förhandlingarna var mycket framgångsrika och man fick rejält med ersättning. Man fick till och med så mycket pengar att det räckte till Kenya-resan och annat under uppdraget. Det Kenya-besök som Axel B Svensson och Anton Jönsson företog finansierades alltså av Mussolini. Det visar hur Gud ofta handlar med humor. Vi spår och så rår Gud. De utsända kom till Kenya i februari 1939.

Av tillgängliga dokument framgår att Axel B. gick in i en depression två gånger, dels i början på februari och därefter i början på mars. I början av februari hade han precis fyllt 60 år och befann sig ute på Röda havet och gungade. Han visste att andra världskriget skulle komma, Italien har redan börjat: Vad gör vi i det svartaste Afrika? Kommer vi att hitta ett missionsfält? Sedan kommer de in i Kenya och börjar träffa folk och alla deras stolta planer om att arbeta bland turkanas, maasaier och andra går i kras.

Den 11 februari 1939 inträffar den stora vändningen. Den finns dokumenterad i *Bibel-trogna Vänners Julkalender 1940*. De har då kommit till Machakos, numera mest känt för sin fruktindustri: "Så besökte vi Africa Inland Missions fältsekreterare i Machakos. Denne amerikanske missionsman gav ett bestämt intryck av gammaldags gudfruktig läsare." – Tänk att det fanns sådana också i Afrika! "Då vi slutat samtalet och även besvarat några frågor, omtalade Mr Nixon, att några hövdingar i South Kavirondo [numera kallat South Nyanza] hade hos African Inland Mission anhållit om missionärer, men man kunde inte skicka några dit."

Axel B. Svensson skriver vidare: "Nixon omtalade även att missionsfolket i Kenya haft som böneämne att det måtte komma något evang-

eliskt sällskap som kunde ta upp arbete i detta distrikt. Han sade rent ut, att han ansåg vår ankomst som bönhörelse, och han bad oss ofördröjligen fara till Kisii och söka tillstånd att grunda en mission därstädes." – Här kommer en av de märkligaste sakerna i BV:s historia och det visar verkligen hur Gud kan agera. Axel B. hade tänkt att *inte* åka till Machakos, men just den morgonen på ett hotellrum i Nairobi hade han fått ett brev från sin son. Kan ni tänka er ett brev som kommer fram rätt dag i februari 1939? Ja, det är ett stort under om det kommer fram rätt dag i vår tid när man skickar mellan kontinenter. Vi läser vidare:

"Både Jönsson och jag kände oss övertygade att här hade vi Guds fingervisning. För mig var det så mycket vissare som jag på morgonen samma dag hade fått ett brev från min äldste son [Sune], som i det framhöll att Herren Gud säkert skulle på något sätt låta sin stjärna visa mig och Jönsson var BV:s missionsfält låg. Han rent av manade mig att följa anvisningen, även om den skulle synas dåraktig. Det var detta brev som kommit mig att vara med om färderna till Machakos som synt mig onyttig. Och då jag nu satt och hörde Mr Nixon tala om Kavirondo, så liksom kände jag, att här hade jag stjärnan, som jag borde följa, och den visade till Kavirondo [Nyanza]". – Den 11 februari 1939 är därmed en av de stora milstolparna i BV:s historia.¹

STRANDHEM

Situationen var den att så länge andra världskriget pågick för fullt hade man ingen mission i Afrika. Den ende som BV hade utsänd var Anton Jönsson. Då köper man Strandhem (1943). Det är ett annat mycket strategiskt val som har skett. Därigenom tryggade man BV:s överlevnad utan att veta om det. Strandhem har betytt väldigt mycket för ungdomsarbetet och sedan har andra missionsgårdar följt därefter. Just att BV – till skillnad från exempel-

vis gammalkyrkligheten i Sverige – har kunnat behålla så mycket ungdomar och på sätt och vis expanderat sitt arbete är en förklaring till att vi är så många som är samlade här och att det finns en så vital ungdomsrörelse inom ELM. Det var mycket visionärt att köpa in Strandhem 1943. Axel B. Svensson satt länge i styrelsen där. Den som gjorde mycket av arbetet under många år var Josef Månsson.

ARBETET I ETIOPIEN ÅTERUPPTAS

Sedan beslöt BV att återuppta arbetet i Etiopien. Det gjordes innan kriget var slut. Det är ganska anmärkningsvärt. I januari 1945, fyra månader före krigsslutet, skickade man ut paret Stark till Etiopien. Barnen var ganska små när föräldrarna åkte iväg. Om jag fattat det rätt, tog det ett år innan familjen återförenades. Det var en mycket märklig resa som finns beskriven i *BV:s Julkalender 1946*. Man lämnade Göteborg 7 januari, reste via Sydamerika men kom inte fram till Harrar i Etiopien förrän i slutet av maj. Då var kriget över.

Man kan tänka efter som förälder, om man skulle vara beredd att lämna sina barn och ge sig iväg på en resa till en krigszon, där man riskerar att falla offer för torpeder. Mina föräldrar gjorde en liknande resa ett halvår tidigare, men det var innan de hade barn. Den typen av missionssatsningar var man beredd att göra då.

Hur tänker, prioriterar och satsar vi i dag? Arbetet i Etiopien återupptogs och det var Starks som kom dit. De skulle egentligen ha åkt till Kenya men BV beslöt att prioritera återupptagandet i Etiopien.

ERITREA

Efter några år kom även arbetet i Eritrea igång igen. Roland Gustavsson skriver i jubileumsboken om "vilken betydelse som Sven-Ingvar Nilssons och Ulla Nilssons arbete har haft". Deras arbete från 1953 i Eritrea var strate-

giskt mycket viktigt. För min egen del tillhör detta de verkliga upptäckterna i mitt arbete med boken att inse hur viktiga deras insatser varit. I sammanhanget vill jag nämna att Gun Giselsson och Ulla Nilsson är de med hänsyn till utsändningsår äldsta nu levande missionärerna (1948 resp. 1952). Tänk vad det har betytt med alla dessa personer som har vågat att ta steget och gå ut. Det handlar ju inte bara om att organisationen har gjort viktiga vägval, vilket jag har lyft fram, utan det handlar också om att individer har gjort vägval och lytt Herren.

SJÄLVSTÄNDIGA KYRKOR

På 1960-talet började de afrikanska kyrkorna bli självständiga. Jag har själv inte upplevt ELCKs självständighet i Kenya, men jag kom bara ett par år efter att det skett. För min del är det därför inte bara historia utan det är också mycket mina personliga minnen och det gäller ju för många andra också. De afrikanska kyrkorna har börjat leva sitt eget liv, står till stor del starka och självständiga i sitt arbete men vill gärna fortsätta arbeta tillsammans med oss.

1967 tog epoken Axel B Svensson slut. Han var en mycket betydelsefull person. Likväl var han inte BV utan han var en viktig person. Och den rosenianska rörelsen och ELM är mycket större än så.

KYRKOFRÅGAN

Därefter har BV/ELM gått igenom flera kriser. En av de större kom på 1970-talet. I anslutning till att Biblicum bildades blev det en väldigt intensiv kyrkocodebatt och många lämnade BV:s sammanhang men det har ändå inte varit fråga om en kyrkosplittring av det slag som ägde rum till exempel under den waldenströmska försoningsstriden.

PERU

1994 inledde Bibeltrogna Vänner sitt första arbete utanför Afrika och det var i Peru. Som

Gud har lett oss steg för steg och vi kan se en kontinuitet i arbetet

framgår av boken är arbetet i Peru delvis en frukt av arbetet i Kenya. Det var där de kontakter knöts som ledde vidare till arbetet i Peru. Vi kan säga att Peru går tillbaka på arbetet i Kenya och arbetet i Kenya går tillbaka på arbetet i Etiopien och arbetet i Etiopien går tillbaka på det i Eritrea. Gud har lett oss steg för steg och vi kan se en kontinuitet i arbetet samtidigt som mycket har förändrats under tiden.

PRÄSTVIGNING

En händelse, som har varit betydelsefull i relation till Svenska kyrkan och på sikt varit viktig, var en prästvigning som anordnades i Sankt Pauli i Göteborg 1998. Det var två missionärer som skulle ut till tjänst i Etiopien och Eritrea med sina familjer som då prästvigdes. Vi kände det då som om dörrar öppnades för ELM att kunna gå vidare. Men det blev en våldsam reaktion från Svenska kyrkans sida och vi fick uppleva att dörrarna stängdes.

ELM-BV-DYNAMIK

Den stora strukturförändringen som gjordes 2005 innebar att BV blev ELM-BV. Det är en stor och betydelsefull sak. Den har inte skett utan vanda. Många bieffekter finns i det hela, men ändå vittnar det om att rörelsen inte har fastnat i en organisatorisk konservatism utan funderar över hur vi ska kunna gå vidare med arbetet i våra dagar. Jag citerar den engelska teologen David Watson: "Den döende kyrkans sista ord är: 'Så har vi alltid gjort' eller 'Så har vi aldrig gjort.'" Men för ELM:s del kan vi se att man vill kunna gå vidare med arbetet på ett nytt sätt under ett nytt århundrade och man har valt att ändra mycket.

BREDD

Om vi tänker efter, inser vi att jubileumsboken är en mycket djärv bok – i jämförelse med 50-års-skriften, skriven av en person i styrelsens namn. Här är vi 50 personer som har skrivit och

vi är kanske inte alltid ense, det märkar man om man läser noggrant vad som står i texten. Glöm inte det som står i epilogen till boken. Jag har försökt att visa på hur ett jubileum som detta och en jubileumsskrift som *I Jesu spår* kan fungera som en slags trampolin. Vi har 100 år bakom oss. Vi ska inte stanna vid det och vara nöjda och belåtna. Utan vi har på något sätt upplevt aftonen – av det första seklet. Vi upplever nu morgonen på det andra, på det nya. Det är där vår kallelse finns.

VILKEN ÄR NU VÅR KALLELSE?

Därför vill jag att många läser jubileumsboken och sprider den. Det är ett sätt för ELM att jobba med sin identitet, att fundera över våra förfäder – som uppriktigt sagt ibland kunde vara ganska mossiga. Tänk att de vågade göra på det sättet! Hur kunde de? Hur vågade de? De gjorde det och visst begick de misstag. Det har vi ältat många gånger så det kan vi lämna ett tag. Men de har gjort så många fantastiska saker – kallade av Gud.

Nu är det upp till bevis för oss! Har vi samma öppenhet för vad Gud vill göra? Det här måste leda till två slutsatser. Det ena är en stor tacksamhet för allt det underbara som Gud har gjort och en tacksamhet till dem som har gått före oss. De har gått före oss i Jesu spår. Det andra är att framför oss ligger ett stort frågetecken. Vad är det Gud vill göra, genom oss och med oss i framtiden?

Rune Imberg

Forskningschef, Församlingsfakulteten, Göteborg

Nedtecknad från ljudfil av Daniel Andersson.
Förkortad och bearbetad av red.

-
1. Citat från Axel B. Svensson, "En undersökningsfärd i Central-Afrika", *BV:s Julkalender 1940*, s. 152, med insprängda kommentarer från R. I.